

บทที่ 3

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ

ชาวไทดำมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันว่า ลาวโซ่ง ไทยทรงดำ ลาวโซ่งดำ ผู้ไทดำ ไทยโซ่ง ไทโซ่ง นิพนธ์ เสนาพิทักษ์ (2523 อ้างถึงใน สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ 2554 : 78) ให้ความเห็นว่า “โซ่ง ทรง” มีความหมายว่า กางเกง ดังนั้นคำว่า โซ่งดำ, ทรงดำ จึงเป็นคำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ตามเครื่องนุ่งห่มที่นิยมนุ่งห่มด้วยเสื้อผ้าสีดำข้อมด้วยคราม

จากการสัมภาษณ์นายพนัส ล้วนเมือง (2553 อ้างถึงใน สมทรง บุรุษพัฒน์ 2554 : 18) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรอง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ตนได้ค้นคว้าเกี่ยวกับความเป็นมาของไททรงดำโดยเดินทางไปประเทศลาวและเวียดนามเพื่อสืบค้น พบว่าคำว่า “โซ่ง” น่าจะเป็นหน่วยการปกครองอย่างหนึ่งโดยมี “เซียง” อยู่ในสุด รอบนอกเป็นเวียง และรอบนอกสุดเป็น “โซ่ง” ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้านประมาณ 5-10 หมู่บ้าน 1 เวียง จะแบ่งเป็น 4 โซ่ง ไททรงดำ เดิมเรียกว่า “ไทดำ” อพยพมาจากเมืองลออยู่ เลยเมืองแกลงซึ่งเป็นชื่อเก่าของเมืองเดียนเบียนฟู อยู่ที่สิบสองจุไท เมื่ออพยพเดินทางมาประเทศไทย มักถามกันว่า “มาจากโซ่งใด” จึงเรียก “ไทดำ” ว่า “ไทยโซ่ง” และปรับเปลี่ยนมาเป็น “ไทยทรงดำ” ในปัจจุบัน แต่ถ้าจะให้ถูกต้องควรเรียกว่า “ไทดำ” สอดคล้องกับเมื่อผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาษาไทดำ ที่ตำบลไผ่สูงช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่าที่ตำบลไผ่สูงช้างนี้เป็นที่ทำการของสมาคมไทดำแห่งประเทศไทย มี นายสุริย์ ทองคงหาญ เป็นนายกสมาคม นายสุริย์ให้ความเห็นว่า ควรใช้ชื่อว่า “ไทดำ” เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ในเวียดนามยังคงเรียกตนเองว่า “ไตดำ” (สุริย์ ทองคงหาญ, สัมภาษณ์ 12 พฤษภาคม 2555) ในทางภาษาศาสตร์ ภาษาไทดำ จัดเป็นภาษาตระกูลไท กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern group) อยู่ในกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มลาว (non-Lao) เพราะเสียงวรรณยุกต์ช่อง B=DL ตามการแบ่งของ เจมส์ อาร์ แชมเบอร์เลน (Chamberlain : 1975 : 50) ดังนั้นในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะใช้ว่า “ไทดำ” เพื่อให้สอดคล้องกับประวัติศาสตร์และความประสงค์ของเจ้าของภาษา รวมทั้งความถูกต้องในทางภาษาศาสตร์ด้วย

ถิ่นฐานเดิมของชาวไทดำ คือ จีนตอนใต้และเวียดนามตอนเหนือ โดยตั้งบ้านเรือนกระจายตั้งแต่มณฑลทกวางสี ยูนนาน ดังเกีย ลุ่มแม่น้ำดำ ลุ่มแม่น้ำแดง จนถึงเขตสิบสองจุไทซึ่งมีเมืองของชาวไทดำ 8 เมือง คือ เมืองแกลงหรือเถน เมืองควายหรือกาย เมืองดุง เมืองม่วน เมืองลา เมืองโมะ เมืองหวัด และเมืองซาง โดยมีเมืองแกลงหรือเดียนเบียนฟูเป็นศูนย์กลางการปกครองตนเองอย่าง

อิสระ แต่บางครั้งก็ตกอยู่ในอำนาจของลาว จีน หรือเวียดนาม บ้าง จึงเรียกเขตสิบสองจุไทว่า เมืองสามส่วยฟ้า หรือ เมืองสามฝ่ายฟ้า (พ.ศ. 2511 : 40 และ สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ 2521 : 86)

ชาวไทยด้าอพยพเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยธนบุรีจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดเพชรบุรีเป็นแห่งแรก เพราะมีภูมิประเทศเป็นป่าและเขามาก มีหุบห้วย ลำธาร น้ำท่วมไม่ถึง เช่น บริเวณเขาลุ่มศิริ เขาหัวเหวน เขาชะอำ อีกทั้งมีภูมิประเทศคล้ายบ้านเมืองเดิมคือเมืองแกลง นามสกุลของชาวไทยด้ามักลงท้ายด้วยชื่อสถานที่ในจังหวัดเพชรบุรี ก่อนที่จะอพยพไปยังจังหวัดอื่น เช่น อินทร์ไชย้อย ออไชย้อย ยอดเพชร ชัดเพชร บุตรเพชร อวยเพชร เป็นต้น การที่ชาวไทยด้าอพยพไปอยู่ที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยนั้นเพราะชาวไทยด้ารุ่นเก่ามีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะกลับไปยังถิ่นฐานเดิมของตนคือเมืองแกลง แคว้นสิบสองจุไท เห็นได้จากการสวดเมื่อมีคนตาย ผู้ทำพิธีจะบอกทางแก่คนตายให้ไปเฝ้าพระยาแกลงหลวงที่แคว้นสิบสองจุไท

ปัจจุบันมีชาวไทยเชื้อสายไทด้าอาศัยในหลายจังหวัดของประเทศไทย โดยเฉพาะภูมิภาคตะวันตก เช่น จังหวัดเพชรบุรีที่อำเภอเมือง ตำบลวังตะโก ตำบลหนองพลับ ที่อำเภอเขาชัย้อย ตำบลหนองปรัง ตำบลทับกาง ตำบลห้วยท่าช้างและตำบลเขาชัย้อย ที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง ตำบลท่าตะคร้อ จังหวัดสุพรรณบุรีที่อำเภออู่ทอง ตำบลคอนมะเกลือ ตำบลหนองไธ้ ที่อำเภอเมือง ตำบลบางกุ้ง ตำบลสวนแดง จังหวัดราชบุรีเช่นที่อำเภอดำเนินสะดวก ตำบลคอนคลัง ตำบลบึงงาม จังหวัดนครปฐมเช่นที่อำเภอบางเลน ตำบลไผ่หูช้าง ตำบลบางปลา ที่อำเภอคอนตูม ตำบลคอนพุทรา จังหวัดกาญจนบุรีเช่นที่อำเภอพนมทวน ตำบลรางหวาย ที่อำเภอไทรโยค ตำบลวังกระแจะ ที่อำเภอท่าม่วง ตำบลรางสาตี จังหวัดสมุทรสาครที่อำเภอบ้านแพ้ว ตำบลหนองสองห้อง ตำบลโรงเข้ นอกจากนั้นยังมีชาวไทยเชื้อสายไทด้าอาศัยในจังหวัดลพบุรี สระบุรี พิจิตร พิษณุโลก กำแพงเพชร สุโขทัย ชุมพร สุราษฎร์ธานี และเลย (สรุปจาก สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ 2554 หน้า 79 และ 595-669)

3.2 แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้วิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้วิจัยเกี่ยวกับการแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทยด้าจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีดังนี้

3.2.1 การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา

3.2.2 การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาตามระดับอายุของผู้พูด

3.2.3 การสัมผัสภาษา

3.2.1 การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา¹

การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาเป็นลักษณะธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับภาษาที่ยังมีผู้ใช้ในชีวิตประจำวัน การแปรของภาษา (language variation) หมายถึง การที่รูปในภาษาดั้งเดิม 2 รูปขึ้นไปอาจใช้แทนที่กันได้โดยไม่ทำให้ความหมายแก่นหรือความหมายหลักเปลี่ยนไป รูปในภาษาอาจเป็นหน่วยด้านใดก็ได้ เช่น การออกเสียง คำศัพท์และรูปประโยค (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2544 : 18-19) ตัวอย่างการแปรเสียง เช่น การใช้ [r] และ [l] สลับกันโดยไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยน เช่น [rian³³ ru:⁴⁵] เป็น [lian³³ lu:⁴⁵] ‘เรียนรู’ การแปรศัพท์ เช่น ภาษาไทดำใช้คำว่า “จ้าว” หมายถึง สะพาน แต่บางถิ่นอาจใช้คำว่า “สะพาน” หรือ “ตะพาน” แทน การแปรด้านรูปประโยค เช่น “ไปไส” หมายถึง ไปไหน คนบางระดับอายุอาจใช้ว่า “ไปที่ไส” ก็ได้ การแปรดังกล่าวมักมีปัจจัยทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ถิ่นที่อยู่อาศัย อายุ เพศ อาชีพ การศึกษา สถานการณ์ ฯลฯ แนวคิดดังกล่าวเป็นที่สนใจของนักภาษาศาสตร์สังคม

การเปลี่ยนแปลงของภาษา (language change) หมายถึง การที่รูปภาษาในภาษาเดียวกันมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมเมื่อกาลเวลาผ่านไป อาจเกิดได้ทั้งระดับเสียง ระดับคำ และระดับไวยากรณ์ เป็นแนวคิดที่พยายามพิสูจน์ให้เห็นข้อเท็จจริงที่ว่า ภาษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลงโดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1.ปัจจัยภายใน (Internal factor) 2.ปัจจัยภายนอก (External factor) ดังนี้

ปัจจัยภายใน (Internal factor) หมายถึง ปัจจัยภายในภาษาที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของนักภาษาศาสตร์โครงสร้าง (Structuralist) ได้แก่

1. **ความสมมาตรของภาษา (Symmetry)** เป็นคุณสมบัติหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับระบบเสียง เพื่อให้เกิดความสมมาตร เช่น ถ้าภาษานั้นมีเสียงสระหน้าก็มักจะมีเสียงสระหลังคู่กัน เช่น ภาษาไทยมีเสียงสระหน้า / i, i:, e, e:, ε, ε: / และมีสระหลัง / u, u:, o, o:, ɔ, ɔ: / หากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในภาษาทำให้เกิดความไม่สมมาตรของระบบเสียง ลักษณะสมมาตรที่เป็นธรรมชาติของภาษาจะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดวิธีสมมาตรแบบใหม่

2. **ความประหยัด (Economy)** โดยทั่วไประบบของภาษาไม่อนุญาตให้มีรูป 2 รูป ที่มีความหมายเหมือนกันทุกประการมีใช้ในภาษา เช่น คำยืมที่มีความหมายเหมือนกับคำที่มีอยู่เดิมเมื่อยืมมาแล้วต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายหรือมีขอบเขตของการใช้ที่ต่างกันเพื่อให้คำเดิม

¹ แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้วิจัยนี้ ผู้วิจัยเรียบเรียงและปรับปรุงจาก พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2555 : 13-74)

และคำยืมคงอยู่ได้ในภาษา เช่น ภาษาไทยมีคำว่า ตะวัน พระอาทิตย์ และทินกร หมายถึงสิ่งเดียวกัน ต่างที่ระดับภาษา กล่าวคือ ตะวัน ใช้ในภาษาพูด พระอาทิตย์ ใช้ในภาษาเขียน ทินกร ใช้ในภาษาวรรณคดี

ปัจจัยภายนอก (External factor) หมายถึงปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีผลทำให้ภาษาเปลี่ยนไป ปัจจัยภายนอกมีดังนี้

1. **การสัมผัสภาษา (Language contact)** เป็นปัจจัยที่เกิดกับผู้ที่มีภาวะสองภาษา (bilingual) หรือผู้ที่มีภาวะหลายภาษา (multilingual) ผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือ เกิดการแทรกแซงของภาษา (linguistic interference) หรือมีการยืมหน่วยทางภาษาจากภาษาหนึ่งไปใช้อีกภาษาหนึ่ง ทำให้เกิดหน่วยใหม่ขึ้น เช่น มีหน่วยเสียงใหม่ หรือมีคำใหม่

2. **ปัจจัยทางสังคม (Social factors)** ได้แก่ ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา เช่น เพศ อายุ การศึกษา ชาติพันธุ์ ระดับชั้นของผู้พูด ถิ่นที่อยู่อาศัย อิทธิพลภายนอก ดังตัวอย่างการเปลี่ยนเสียงกักไม่มีลมพยัญชนะต้น /p, t, k, c/ ในภาษาถิ่นเชียงใหม่ คนที่อาศัยในชุมชนเมืองเชียงใหม่มีแนวโน้มจะเปลี่ยนเป็นเสียงกัก มีลม /ph, th, kh, ch/ แบบภาษาไทยกรุงเทพฯ มากกว่าคนที่อาศัยในชนบท

3. **ปัจจัยด้านจิตวิทยาของผู้พูดภาษา** ผู้พูดภาษาถิ่นอาจมีทัศนคติว่า เสียงบางเสียงในภาษาของตนไม่เป็นที่ยอมรับของผู้พูดภาษามาตรฐาน จึงพยายามใช้เสียงบางเสียงเพื่อยกระดับชั้นของตนเอง เพื่อให้ทันสมัยหรือเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นหรือผู้มีการศึกษาสูง เช่น การที่กลุ่มนักเรียนชาวไทยออกเสียง ร ซึ่งเป็นเสียงลิ้นกระทบ [r] ให้เป็นเสียงเปิด [ɹ] หรือห่อริมฝีปากร่วม (labialization) เหมือนภาษาอังกฤษ

4. **ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ** ความเจริญด้านต่าง ๆ ย่อมส่งผลให้วัตถุสิ่งของถูกดัดแปลงรูปลักษณะ หรือเปลี่ยนวัตถุดิบที่นำมาผลิตให้ทันสมัย เช่น การใช้พลาสติกแทนภาชนะจักสาน การเลิกใช้ภาชนะพื้นบ้าน การบริโภคแบบสมัยนิยม การสร้างบ้านด้วยสถาปัตยกรรมแบบใหม่ ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไป คำเดิมที่เคยใช้เพื่อเรียกสิ่งของหรือความคิดเดิมอาจสูญไปและรับศัพท์ใหม่แทน เช่น คำว่า เมาส์ คีย์บอร์ด คลิก คาว์โนโหลด เม้น นอมีนี ในภาษาไทย

3.2.2 การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาตามระดับอายุของผู้พูด

โดยทั่วไปการศึกษาภาษาในช่วงเวลาเดียวแล้วอธิบายลักษณะที่แปรไปนั้นเป็นการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคม เรียกว่า การศึกษาภาษาร่วมสมัย (synchronic study) ส่วนการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาจากสมัยหนึ่งสู่อีกสมัยหนึ่ง เรียกว่า การศึกษาภาษาต่างสมัย

(diachronic study) แต่การศึกษารายละเอียดโดยใช้ระดับอายุเป็นตัวแปรทางสังคม เช่น แบ่งเป็น 3 ระดับอายุ ได้แก่ กลุ่มสูงวัย กลุ่มกลางคน กลุ่มหนุ่มสาว ซึ่งมีแนวคิดว่าการใช้ภาษาของกลุ่มสูงวัยเป็นตัวแทนของภาษาในอดีต การใช้ภาษาของกลุ่มกลางคนเป็นตัวแทนของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่ และการใช้ภาษาของกลุ่มหนุ่มสาวเป็นตัวแทนของภาษาในอนาคต การศึกษารายละเอียดโดยใช้ตัวแปรอายุดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress) ได้อย่างชัดเจนคล้ายการศึกษารายละเอียดตามความแตกต่างในเวลาจริง (change in real time)

การอธิบายการแปรของภาษาคด้วยเงื่อนไขทางสังคมนับเป็นแนวคิดสำคัญของการศึกษารายละเอียดทางสังคม เพราะนักภาษาศาสตร์จะอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ประเภท คือ 1. ตัวแปรภาษา (linguistic variable) หรือตัวแปรตาม (dependent variable) ซึ่งแปรตามปัจจัยทางสังคม 2. ตัวแปรอิสระ (independent variable) คือสิ่งที่มีอิทธิพลทำให้สิ่งอื่นมีการแปร ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม เช่น อายุ เพศ อาชีพ ชาติพันธุ์

จากงานวิจัยที่ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาตามระดับอายุของผู้พูดในภาษาตระกูลไทส่วนใหญ่ มักกำหนดระดับอายุของผู้พูดเป็น 3 ระดับอายุ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ 3 ประเด็นคือ 1. การแปรด้านเสียง 2. การแปรด้านศัพท์ 3. การแปรด้านความหมาย

1. การแปรด้านเสียง² ได้แก่ การแปรเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ การสับเสียง เช่น การแปรเสียงในภาษาพวน ผลงานของ อุทัยวรรณ ตันหยง (2526)

ก. การแปรเสียงพยัญชนะ

เสียงที่แปร	ระดับอายุที่ 1	ระดับอายุที่ 2,3	ความหมาย
[h] ~ [kh]	[he:n ³⁴]	[khe:n ³⁴]	‘แขน’
[ʔ] ~ [k]	[paʔ ²²]	[pa:k ²²]	‘ปาก’

ข. การแปรเสียงสระ

เสียงที่แปร	ระดับอายุที่ 1,2	ระดับอายุที่ 3	ความหมาย
[ə:] ~ [ai]	[mə: ²²]	[mai ²²]	‘ใหม่’
[i] ~ [e]	[nip ⁴⁵]	[nep ⁴⁵]	‘เย็บ’

² การแปรด้านเสียงพยัญชนะและสระที่มีปฏิกิริยาระหว่างภาษาไทถิ่นต่าง ๆ บางกรณีจะเป็นการแปรการใช้ศัพท์ระหว่างกลุ่มด้วย หากเสียงที่แปรนั้นสามารถแยกกลุ่มย่อยของภาษาไทถิ่นได้ ตัวอย่างภาษาพวนกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่มีเสียงปฏิกิริยาระหว่างกลุ่ม เช่น [h] - [kh] , [-ʔ] - [-k] , [ə:] - [ai] เป็นต้น

ก. การแปรเสียงวรรณยุกต์

เสียงที่แปร	ระดับอายุที่ 1	ระดับอายุที่ 2,3	ความหมาย
[43] ~ [45]	[phi: ⁴³ no:ŋ ⁴³]	[phi: ⁴³ no:ŋ ⁴⁵]	‘พี่น้อง’
เสียงที่แปร	ระดับอายุที่ 1,2,3	ระดับอายุที่ 3	ความหมาย
[45] ~ [22]	[cep ⁴⁵ co: ³⁴]	[cep ²² co: ³⁴]	‘เจ็บใจ’

ง. การสับเสียง

เสียงที่แปร	ระดับอายุที่ 1,2	ระดับอายุที่ 3	ความหมาย
[k] ~ [t]	[kə ³⁴ tut ²²]	[tə ³⁴ kut ²²]	‘ตะกรุด’

2. การแปรด้านศัพท์ ได้แก่ การละพยางค์ การเพิ่มพยางค์ การใช้ศัพท์ภาษาอื่น การสร้างศัพท์ใหม่ เช่น การแปรศัพท์ในภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน ผลงานของสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539)

ก. การละพยางค์ ตัวอย่างภาษาลาวครั้ง

ศัพท์ที่มีการแปร	ระดับอายุที่ 1,2	ระดับอายุที่ 3	ความหมาย
[pho: ⁴⁴ so:n ³⁴]	[pho: ⁴⁴ so:n ³⁴]	[so:n ³⁴]	‘ตา’ (คน)

ข. การเพิ่มพยางค์ ตัวอย่างภาษาลาวเวียง

ศัพท์ที่มีการแปร	ระดับอายุที่ 1,2	ระดับอายุที่ 2,3	ความหมาย
[pa: ³³ siam ²⁴]	[pa: ³³ siam ²⁴]	[pa: ³³ ka ³⁴ siam ²⁴]	‘ปลาเนื้ออ่อน’

ค. การใช้ศัพท์ภาษาอื่น ตัวอย่างภาษาลาวโซ่ง (ไทดำ)

ศัพท์ที่มีการแปร	ระดับอายุที่ 1	ระดับอายุที่ 2,3	ความหมาย
[me:ŋ ⁴⁵ poŋ ²⁴ piŋ ³⁴]	[me:ŋ ⁴⁵ poŋ ²⁴ piŋ ³⁴]	[me:ŋ ⁴⁵ wi: ²⁴]	‘แมลงหวี่’

ง. การสร้างศัพท์ใหม่ ตัวอย่างภาษาลาวใต้

ศัพท์ที่มีการแปร	ระดับอายุที่ 1,2	ระดับอายุที่ 2,3	ความหมาย
[bak ²⁴ mi: ²³²]	[bak ²⁴ mi: ²³²]	[bak ²⁴ kha ³³ nun ²³²]	‘ขนุน’

3. การแปรด้านความหมาย หมายถึง ศัพท์ที่ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุใช้เป็นศัพท์เดียวกันนั้นมีการแปรความหมายในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ/หรือ 3 แบ่งเป็นการแปรความหมายกว้างออกและแคบเข้า ส่วนความหมายย่ำที่นั้น ผู้วิจัยไม่จัดว่าเป็นการแปรความหมาย

เนื่องจากเดิมเคยมีความหมายอย่างหนึ่ง ต่อมากลายเป็นคนละความหมายจึงถือเป็นคนละหน่วย
อรรถ ตัวอย่างการแปรด้านความหมายในภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน

ก. ความหมายกว้างออก ตัวอย่างภาษาลาวใต้

ศัพท์ที่มีการแปร	ระดับอายุที่ 1,2	ระดับอายุที่ 3	ความหมาย
[bo: ³³ pho:ŋ ⁴⁵²]	บ่อน้ำที่มีคันโพง	บ่อน้ำทุกชนิด	‘บ่อน้ำ’

ข. ความหมายแคบเข้า ตัวอย่างภาษาลาวครั้ง

ศัพท์ที่มีการแปร	ระดับอายุที่ 1,2	ระดับอายุที่ 3	ความหมาย
[me:ŋ ³⁴ ka ³⁴ bia ³⁴⁵]	ผีเสื้อทุกขนาด	ผีเสื้อตัวเล็ก	‘ผีเสื้อ’

3.2.3 การสัมผัสภาษา หมายถึง กระบวนการที่ภาษา 2 ภาษา หรือหลายภาษามีอิทธิพลต่อกัน การสัมผัสภาษามักเกิดขึ้นในสังคมที่มีภาวะสองภาษาหรือภาวะหลายภาษา จุดที่มีการสัมผัสภาษาก็คือ บุคคลที่รู้หลายภาษานั้นเอง (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2544 : 92) การสัมผัสภาษาทำให้เกิดกลไกทางภาษาและผลของการสัมผัสภาษาดังนี้

1. กลไกทางภาษาในสถานการณ์การสัมผัสภาษา ได้แก่ การแทรกแซงภาษา (linguistic interference) คือ การที่ผู้พูดนำลักษณะของภาษาหนึ่งไปใช้ในการพูดกับอีกภาษาหนึ่ง ส่วนใหญ่จะเป็นการนำภาษาแม่ไปใช้ในภาษาที่สองหรือภาษาอื่น ๆ ที่ผู้พูดเรียนรู้ภายหลัง ได้แก่ การแทรกแซงทางเสียง ศัพท์และไวยากรณ์ ของภาษาแม่ที่มีอิทธิพลต่อภาษาอื่น นอกจากนี้ยังมี กลไกการยืม (borrowing) คือการที่ผู้พูดนำเอาลักษณะของภาษาอื่นหรือภาษาที่ 2 เข้ามาในภาษาแม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางประการในภาษาแม่ในระดับเสียง ศัพท์และไวยากรณ์ โดยทั่วไป การยืมอันดับแรกมักเป็นระดับของศัพท์และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียงได้ เช่น เกิดหน่วยเสียงใหม่ เมื่อมีการสัมผัสภาษาที่มากขึ้นและมีระยะเวลาที่ยาวนาน จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ของภาษาแม่ได้

กลไกทางภาษาในสถานการณ์การสัมผัสภาษาอื่น ๆ ได้แก่ การสลับภาษา (code switching) หมายถึงการที่ผู้พูดใช้ภาษามากกว่า 1 ภาษา สลับกันในระดับประโยค หากสลับกันในระดับคำ เรียกว่า การปนภาษา (code mixing) นอกจากนั้นยังมีการสร้างคำขึ้นใหม่ (individual creation) มักเกิดกับภาวะของบุคคล 2 ภาษา ที่นำคำจากภาษาหนึ่งมารวมกับคำที่มาจากอีกภาษาหนึ่ง จนเกิดคำใหม่ในภาษา ซึ่งไม่ใช่ผลจากการแทรกแซงภาษาหรือการยืมภาษา

2. ผลของการสัมผัสภาษา จากกลไกทางภาษาทั้ง 5 ประเภท คือ การแทรกแซงภาษา การยืม การสลับภาษา การปนภาษา และการสร้างคำขึ้นใหม่ ล้วนเป็นบทบาทสำคัญทำให้

ภาษาเปลี่ยนแปลงได้ ดังที่ โทมสัน และ คีฟแมน (Thomason and Kaufman 1988) สรุประดับของผลการสัมผัสภาษาดังนี้ 1.การสัมผัสภาษาในระดับเข้มข้นเล็กน้อยและมีการยืมทางโครงสร้างไม่มาก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้แก่ การยืมคำทั้งคำพื้นฐานและคำไวยากรณ์ รวมทั้งอาจมีการยืมลักษณะทางเสียง ไวยากรณ์ ความหมาย ซึ่งเกิดขึ้นในระดับเล็กน้อย 2. การสัมผัสภาษาในระดับเข้มข้นมากขึ้น และมีการยืมโครงสร้างมากขึ้น ทำให้เกิดหน่วยเสียงใหม่ โครงสร้างคำแบบใหม่ 3. การสัมผัสภาษาโดยมีวัฒนธรรมเป็นปัจจัยและมีการยืมทางโครงสร้างระดับปานกลาง ทำให้เกิดโครงสร้างประโยคที่มีการเรียงคำ (ประธาน กริยา กรรม) เปลี่ยนไปตามภาษาที่ยืมมา หรือโครงสร้างพยางค์เปลี่ยนไป เมื่อนำหน่วยเสียงใหม่มาใช้ในภาษา 4. การสัมผัสภาษาโดยมีวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่สูงมากและมีการยืมทางโครงสร้างระดับมาก ทำให้เกิดผลกระทบทางโครงสร้างของเสียง ไวยากรณ์ในภาษา เช่น การเปลี่ยนแปลงการเรียงลำดับคำในประโยคมากที่สุด การเปลี่ยนแปลงการออกเสียงบางหน่วยเสียงในภาษา ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างคำ

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยคำ

3.3.1 ระบบเสียงภาษาไทยคำ

ระบบเสียงพยัญชนะและสระภาษาไทยคำที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ใช้ตามที่ปรากฏในงานวิจัยเรื่อง “ระบบเสียงภาษาลาวของกลุ่มน้ำท่าจีน”³ (กันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ 2531 : 63, 70) เพราะมีพื้นที่ใกล้เคียงกัน

ระบบเสียงพยัญชนะและสระภาษาไทยคำในจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี มีระบบเสียงไม่ต่างกัน ที่ต่างกันคือ สัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ดังนี้

พยัญชนะต้นเดี่ยวในภาษาไทยคำจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี มี 19 หน่วยเสียง คือ / p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, c, f, s, h, m, n, ɲ, ɳ, l, w, j / ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

³ พื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีนประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ จังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร ในงานวิจัยนี้เรียกภาษาไทยว่า ลาวโซ่ง เพราะมุ่งศึกษาภาษาลาวตามความเข้าใจของคนภาคกลางทุกภาษา ได้แก่ ภาษาลาวโซ่ง ลาวพวน ลาวเวียง ลาวครั่ง และลาวใต้

ลักษณะของเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติของเสียง	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก	ปุ่ม	เพดาน	เพดาน	ช่องว่าง ระหว่าง เส้นเสียง
		ทั้งคู่	ฟัน	เหงือก	แข็ง	อ่อน	
กักหรือระเบิด	ไม่ก้อง ไม่มีลม	p		t		k	?
	ไม่ก้อง มีลม	ph		th		kh	
	ก้อง	b					
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง ไม่มีลม				c		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f	s			h
นาสิก	ก้อง	m		n	ɲ	ŋ	
ข้างลิ้น	ก้อง			l			
ครี้งสระ	ก้อง	w			j		

พยัญชนะต้นควบกล้ำมี 3 หน่วยเสียง คือ /kw, khw, ŋw/ พยัญชนะท้ายมี 9 หน่วยเสียง คือ /p, t, k, ʔ, m, n, ŋ, w, j/ ส่วนเสียงสระแบ่งเป็น สระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง /i, i:, e, e:, ε, ε:, u, u:, o, o:, ɔ, ɔ:, ɔ, ɔ:/ สระประสม 4 หน่วยเสียงคือ /ia, ua, ua, au/ ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ส่วน ระดับของลิ้น	ส่วนของลิ้น		ลิ้นส่วนหน้า		ลิ้นส่วนหลังค่อนกลาง		ลิ้นส่วนหลัง	
สูง			i	i:	u	u:	u	u:
กลางสูง			e	e:	o	o:	o	o:
กลางต่ำ			ε	ε:			ɔ	ɔ:
ต่ำ					a	a:		
สระประสม			ia		ua au		ua	

ส่วนระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยคำจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี มีการแตกตัวเป็น 2 ทาง (Two way split) ระหว่างพยัญชนะต้นดั้งเดิมเสียงไม่ก้องและเสียงก้องเหมือนกัน

ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของเกดนี (Gedney’s Tone box) (1972)⁴ พบว่ามีจำนวน 6 หน่วยเสียง ดังนี้

วรรณยุกต์ พยัญชนะต้น	A	B	C	DL	DS
กลุ่มที่ 1	ว.1	ว.3	ว.5	ว.3	ว.3
กลุ่มที่ 2					
กลุ่มที่ 3					
กลุ่มที่ 4	ว.2	ว.4	ว.6	ว.4	ว.4

ส่วนสัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียง อาจแตกต่างกันตามพื้นที่วิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ตามที่ปรากฏในงานวิจัยเรื่อง “การแปรระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยโซ่ง” ของสมทรง บุรุษพัฒน์ (2556) ดังนี้

1. จังหวัดสุพรรณบุรีใช้สัญลักษณ์ของคำบลคอนมะเกลือ อำเภอบูทอง ได้แก่
- ว.1

เสียงต่ำกลาง (23)
- ว.2

เสียงสูงขึ้นตก (452)
- ว.3

เสียงต่ำขึ้น (25)
- ว.4

เสียงต่ำระดับ (22)
- ว.5

เสียงกลางตกบีบเส้นเสียง (31?)
- ว.6

เสียงต่ำตกบีบเส้นเสียง (21?)

⁴ วิลเลียม เจ. เกดนี ได้ใช้คำทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาตระกูลไท โดยแบ่งพยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เสียงกัก ไม่ก้อง มีลม หรือเสียงเสียดแทรก เสียงเหล่านี้อาจแทนด้วยอักษรสูง หรืออักษรต่ำที่มี ห. นำ ในภาษาไทยมาตรฐาน

กลุ่มที่ 2 เสียงกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม เสียงเหล่านี้อาจแทนด้วยอักษรกลางชุดที่ 1 คือ < ป ต ก จ > ในภาษาไทยมาตรฐาน

กลุ่มที่ 3 เสียงไม่ก้อง คอหอยกัก หรือคอหอยกักร่วม เสียงเหล่านี้อาจแทนด้วยอักษรกลางชุดที่ 2 คือ < อ บ ค > ในภาษาไทยมาตรฐาน

กลุ่มที่ 4 เสียงก้อง เสียงเหล่านี้อาจแทนด้วยอักษรต่ำในภาษาไทยมาตรฐาน

ส่วนสัญลักษณ์

A คือ คำที่เป็นที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์

B คือ คำที่เป็นที่มีรูปวรรณยุกต์เอก

C คือ คำที่เป็นที่ใช้รูปวรรณยุกต์โท

DL คือ คำตาย สระเสียงยาว

DS คือ คำตาย สระเสียงสั้น

⁵ สมทรง บุรุษพัฒน์ ได้แบ่งผู้บอกภาษาเพื่อวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 อายุ 65 ปีขึ้นไป กลุ่มที่ 2 อายุ 45-55 ปี กลุ่มที่ 3 อายุ 18-35 ปี ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะยึดสัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์ตามแบบของคนกลุ่มที่ 1 เพราะเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่อาจได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่นน้อย

2. จังหวัดนครปฐม ใช้สัญลักษณ์ของตำบลคอนพุทรา อำเภอคอนตูม ได้แก่

- ว.1 เสียงต่ำกลาง (13)
- ว.2 เสียงต่ำขึ้นกลาง (243)
- ว.3 เสียงต่ำขึ้น (15)
- ว.4 เสียงกลางระดับ (33)
- ว.5 เสียงต่ำระดับบีบเส้นเสียง (22?)
- ว.6 เสียงกลางตกบีบเส้นเสียง (31?)

3. จังหวัดราชบุรี ใช้สัญลักษณ์ของตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ ได้แก่

- ว.1 เสียงต่ำตกกลาง (213)
- ว.2 เสียงต่ำขึ้นกลาง (243)
- ว.3 เสียงต่ำตกขึ้น (215)
- ว.4 เสียงกลางระดับ (33)
- ว.5 เสียงต่ำตกบีบเส้นเสียง (21?)
- ว.6 เสียงกลางตกบีบเส้นเสียง (31?)

4. จังหวัดเพชรบุรี ใช้สัญลักษณ์ของตำบลห้วยท่าช้าง อำเภอเขาชัย้อย ได้แก่

- ว.1 เสียงต่ำกลาง (23)
- ว.2 เสียงต่ำขึ้น (254)
- ว.3 เสียงต่ำตกขึ้น (215)
- ว.4 เสียงต่ำตก (221)
- ว.5 เสียงต่ำระดับบีบเส้นเสียง (22?)
- ว.6 เสียงต่ำกลางตกบีบเส้นเสียง (232?)

เมื่อพิจารณาระบบเสียงภาษาไทยคำเมืองซอนลา (Son La) ประเทศเวียดนาม จากผลงานของ วิลเลียม เจ. เกดนี (Gedney 1964 : 1-47 อ้างถึงใน สมทรง บุรุษพัฒน์ 2556 : 25-27) พบว่ามีระบบเสียงแตกต่างกับภาษาไทยคำ ในจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี อยู่บ้าง ดังนี้

เสียงพยัญชนะต้นเดียวมี 19 หน่วยเสียง คือ/ p, t, k, ʔ, th, kh, b, d, c, f, s, h, m, n, ɲ, ŋ, l, v, y/ ⁶ เสียง [d] จะแปรกับ [l] เช่น [di:¹] ~ [li:¹] ‘ดี’ และ [b] จะแปรกับ [v] เช่น [bi:¹] ~ [vi:¹] ‘หิว’ ไม่มีเสียง /ph/ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ พยัญชนะต้นควบกล้ำมี 3 หน่วยเสียง

⁶ เกดนี ใช้สัญลักษณ์ /y/ แทนเสียง /j/ ใช้ /i/ แทนเสียง /u/

คือ /kw, khw, ɲw/ เสียงพยัญชนะท้ายได้แก่ /p, t, k, ʔ, m, n, ɲ, w, y, ɣ/ สระประสมที่ลงท้ายด้วย [u i i] จะตีความให้เป็นพยัญชนะท้าย /-w, -y, -ɣ/ เช่น /haw⁴/ ‘เรา’ /kuay³/ ‘กล้วย’ /bay¹/ ‘ใบ’

เสียงสระในภาษาไทยคำมีสระเดียว ดังนี้ /i, e, ɛ, i, ə, a, a:, u, o, ɔ/ ไม่มีความแตกต่างระหว่างสระสั้นยาว ยกเว้น /a, a:/ สระประสมคือ /ia, ia, ua / เสียงวรรณยุกต์มี 6 หน่วยเสียง ในพยางค์เป็นคือ วรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลางต่ำระดับ วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงสูงขึ้น วรรณยุกต์ที่ 3 เสียงต่ำตกขึ้นบีบเส้นเสียง วรรณยุกต์ที่ 4 เสียงสูงระดับ วรรณยุกต์ที่ 5 เสียงกลางสูงระดับ วรรณยุกต์ที่ 6 เสียงตกบีบเส้นเสียง ในพยางค์ตายมี 2 เสียงวรรณยุกต์ คือ วรรณยุกต์ที่ 2 เสียงสูงขึ้น และวรรณยุกต์ที่ 5 เสียงกลางสูงระดับ การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นแบบสองทาง (Two way split) ระหว่างพยัญชนะต้นดั้งเดิมเสียงไม่ก้องและก้อง คือ A B C D 123-4

3.3.2 งานวิจัยที่ศึกษาภาษาไทยคำโดยใช้ตัวแปรทางสังคม⁷

เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาภาษาไทยคำโดยใช้ตัวแปรทางสังคม คือ ระดับอายุของผู้บอกภาษา 3 ระดับอายุ จึงขอทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยคำที่ศึกษาการแปรสภาพโดยใช้ตัวแปรทางสังคม ดังนี้

อัญชลี บุรณะสิงห์ (2531) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้คำของคนสามระดับอายุในภาษาไทยช่อง” โดยใช้คำศัพท์จำนวน 604 คำ ทดสอบกับผู้บอกภาษาเพศหญิงที่ใช้ภาษาไทยช่อง (ลาวช่อง) ในชีวิตประจำวันทั้งหมด 18 คน จากหมู่บ้าน 1, 6 และ 8 ตำบลบ้านดอน อำเภอดู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งตามระดับอายุเป็น 3 กลุ่มคือ 60 ปีขึ้นไป, 31-59 ปี และ 15-30 ปี ผลการวิจัยสรุปว่าลักษณะการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุมีทั้งการใช้ศัพท์เดียวกันทุกระดับอายุและมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ศัพท์ โดยเฉพาะผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ได้นำศัพท์อื่นเข้ามาใช้ร่วมหรือใช้แทนศัพท์เดิมในภาษาไทยช่องมากขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางเสียงพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงชนิดไม่มีข้อจำกัดและไม่เป็นระบบ นอกจากนั้นยังพบหน่วยเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะควบกล้ำเพิ่มขึ้น ด้านเสียงสระและเสียงวรรณยุกต์ของคำจะใกล้เคียงหรือใช้เป็นเสียงเดียวกับภาษาไทยกรุงเทพฯ มากขึ้น เรื่องการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำนั้นมีการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ/หรือ 3 มากที่สุด รวมทั้งพบศัพท์ที่กำลังจะ

⁷ งานวิจัยหลายเรื่องใช้คำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำว่า Black Tai, Tai Dam, Lao Song, Tai Song ไทยทรงดำ ไทยช่อง ลาวช่อง ช่อง ไทดำ ดังนั้นการทบทวนวรรณกรรมนี้ผู้วิจัยจะใช้ตามที่ปรากฏในงานวิจัยของแต่ละคน

หายไปจากการใช้ในชีวิตประจำวันอีกจำนวนหนึ่งด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีสาเหตุจากผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นภาษาของทางราชการ

วรรณุช ประพิน (2539) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาลาวโซ่งในจังหวัดนครปฐม ราชบุรีและเพชรบุรี” ใช้หน่วยอรรถ 1,500 หน่วย แบ่งคำศัพท์เป็น 24 หมวด สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาถิ่นละ 2 คน รวม 6 คน โดยควบคุมตัวแปรทางสังคมให้เหมือนกันคือ อายุ อาชีพ การศึกษา ภูมิฐานะและภูมิหลังของกลุ่มสมรส พื้นที่วิจัยคือ ตำบลสระพัฒนา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ตำบลคอนคลัง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และตำบลวังตะโก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ภาษาลาวโซ่ง 3 ถิ่น มีการใช้คำศัพท์ 3 ประเภท คือ 1. ใช้คำศัพท์เหมือนกัน จำนวน 1,162 หน่วยอรรถ 2. ใช้คำศัพท์แตกต่างกัน จำนวน 33 หน่วยอรรถ 3. ใช้คำศัพท์คล้ายคลึงกันหรือต่างกันเพียงเล็กน้อย จำนวน 305 หน่วยอรรถ สรุปว่าภาษาโซ่งทั้ง 3 ถิ่น ใช้ศัพท์เหมือนกันเป็นส่วนมาก ทั้งนี้สันนิษฐานได้ว่า ภาษาลาวโซ่งทั้ง 3 จังหวัด นั้นมีการใช้แพร่หลายอยู่ในบางกลุ่มและยังเป็นภาษาถิ่นย่อยของภาษาลาว อีกทั้ง 3 จังหวัด มีอาณาเขตใกล้เคียงกัน ทำให้ภาษาไม่กระจัดกระจายมากนัก

สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ และกันทิมา วัฒนะประเสริฐ (2539) เขียนรายงานการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน” ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐมและสมุทรสาคร จุดมุ่งหมายของงานวิจัยคือ ศึกษาการใช้คำและการแปรของภาษาของคนสามระดับอายุในชุมชนภาษาลาวลุ่มน้ำท่าจีน ได้แก่ ชุมชนภาษาลาวโซ่ง ลาวครั่ง ลาวเวียง ลาวใต้และลาวพวน

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาษาลาวโซ่งที่จังหวัดสมุทรสาคร ภาษาลาวครั่งที่จังหวัดสุพรรณบุรี ภาษาลาวเวียงที่จังหวัดชัยนาท ภาษาลาวใต้ที่จังหวัดนครปฐมและภาษาลาวพวนที่จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยใช้รายการคำจำนวน 200 คำ เพื่อสอบถามผู้บอกภาษาลาวทั้ง 5 กลุ่ม โดยแบ่งผู้บอกภาษาเป็น 3 ระดับอายุ คือ ระดับอายุที่ 1 อายุระหว่าง 55-70 ระดับอายุที่ 2 อายุระหว่าง 35-50 ปี และระดับอายุที่ 3 อายุระหว่าง 15-30 ปี

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้บอกภาษาทั้งสามระดับอายุมีความแตกต่างด้านรูปแบบการใช้คำ มีการแปรด้านเสียง ศัพท์และความหมายเนื่องด้วยอิทธิพลของภาษาไทยกรุงเทพฯ ผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 จะใช้ศัพท์เดิมมากที่สุดและจะลดน้อยลงตามลำดับในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 นอกจากนั้นยังมีการใช้ศัพท์อื่น ได้แก่ ศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ และศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่ โดยผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 เริ่มใช้ศัพท์อื่นร่วมกับศัพท์เดิมและจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในผู้บอก

ภาษาระดับอายุที่ 2 และ 3 สำหรับผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 3 นั้นจะใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด และจะลดน้อยลงในผู้บอกภาษาระดับอายุที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

ผู้บอกภาษาลาวเวียงทั้งสามระดับอายุจะใช้ศัพท์เดิมมากที่สุดและใช้ศัพท์อื่นน้อยที่สุดในขณะที่ผู้บอกภาษาลาวโซ่งระดับอายุที่ 3 จะใช้ศัพท์เดิมน้อยที่สุดและผู้บอกภาษาลาวโซ่งและลาวครั้งระดับอายุที่ 3 จะใช้ศัพท์อื่นมากที่สุด

Natthida Chakshuraksha (2003) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “Language Maintenance and Shift in a Displaced Tai Language : A Case Study of Black Tai at NongKhe Village, Thailand” งานวิจัยภาษาศาสตร์สังคมเชิงคุณภาพนี้เป็นการสำรวจการใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาของชุมชนไทดำ ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนคติของคนในชุมชนที่มีต่อภาษาและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ตนเอง เพื่อวิเคราะห์การใช้ภาษาในบ้านและชุมชนเพื่อประเมินว่าปัจจัยทางการใช้ภาษาใดมีผลต่อการธำรงภาษาและการเปลี่ยนภาษา และเพื่อเสนอแนวทางปฏิบัติอันจะนำไปสู่การธำรงภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำต่อไป

จากการสัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วม และวิเคราะห์เทปสนทนาในเหตุการณ์จริง ผู้วิจัยพบว่าชุมชนไทดำ ณ หมู่บ้านหนองเข้ ตำบลหนองปร่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ยังธำรงภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้อย่างเข้มแข็ง ปัจจัยที่มีผลต่อการธำรงภาษาได้แก่ การใช้ภาษาอย่างแพร่หลายในชุมชน การส่งต่อภาษาไปยังรุ่นลูกหลาน การรักษาลักษณะดั้งเดิมของภาษา การปนภาษาเกิดขึ้นน้อย หน้าที่ของภาษาในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาผีบรรพบุรุษ ประชากรมีทัศนคติที่ดีและซื่อสัตย์ต่อภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง

ถึงแม้จะมีการธำรงภาษาอย่างเข้มแข็งในชุมชนไทดำ ณ หมู่บ้านหนองเข้ ตำบลหนองปร่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยก็ได้สังเกตเห็นปัจจัยแห่งการเปลี่ยนภาษาเช่น ปัจจัยดังกล่าวได้แก่การแต่งงานนอกกลุ่มชาติพันธุ์ การได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลจากชุมชน และสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ที่มีอยู่แพร่หลายในชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการพัฒนาความรู้หนังสือภาษาไทดำซึ่งเป็นภาษาแม่ และให้มีการเรียนการสอนในภาษาแม่ในโรงเรียนเพื่อจะได้ธำรงภาษาไทดำไว้ได้อย่างเข้มแข็งต่อไป

สุนทรินทร์ แสงงาม (2549) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การแปรของคำศัพท์และวรรณยุกต์ตามกลุ่มอายุและทัศนคติต่อภาษาในภาษาโซ่ง (ไทดำ) ที่พูดในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบการแปรของคำศัพท์และวรรณยุกต์ในภาษาโซ่ง (ไทดำ) ที่พูดในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ตามตัวแปรอายุและทัศนคติต่อภาษาโซ่ง ผู้วิจัย

แบ่งตัวแปรอายุออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอายุ 15-25 ปี , 35-45 ปี และ 55-65 ปีขึ้นไป และแบ่งตัวแปรทัศนคติต่อภาษาโดยใช้แบบสอบถามทัศนคติต่อภาษา ได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีทัศนคติบวกต่อภาษาโชน กลุ่มที่มีทัศนคติกลางต่อภาษาโชน และกลุ่มที่มีทัศนคติลบต่อภาษาโชน

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลที่ตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง ซึ่งประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน โดยกำหนดจำนวนผู้บอกภาษาในงานวิจัยทั้งหมด 60 คน จำแนกเป็น 20 คนต่อหนึ่งกลุ่มอายุ โดยให้มีทั้งเพศชายและเพศหญิงจำนวนเท่ากันในแต่ละกลุ่ม งานวิจัยนี้ใช้หน่วยการวัดรวมทั้งสิ้น 70 หน่วยการวัดเป็นหน่วยการวัดที่ชาวโชนใช้พูดในชีวิตประจำวันและแทนด้วยคำที่ต่างไปจากภาษาไทยกรุงเทพฯ อย่างชัดเจน ซึ่งคัดเลือกจากงานวิจัยคำศัพท์ในภาษาโชนที่ผ่านมาและคลังคำภาษาไทยคำโบราณส่วนในการเก็บข้อมูลวรรณยุกต์ ผู้วิจัยใช้คำชุดเทียบเสียงคล้าย ประกอบด้วยคำพยางค์เดียวจำนวน 9 คำ มาสร้างเป็นรายการคำโดยให้แต่ละคำปรากฏ 5 ครั้ง คำเหล่านี้เป็นตัวแทนของคำที่ปรากฏในช่องต่าง ๆ ของกล่องวรรณยุกต์ โดยวิลเลียม เจ เกดนี (Gedney, 1972) การเก็บข้อมูลรายการคำทดสอบวรรณยุกต์ใช้วิธีการตั้งคำถาม พร้อมแสดงภาพหรือของจริงประกอบ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลคำศัพท์ ผู้วิจัยนับความถี่ของการปรากฏของคำศัพท์ภาษาโชน คำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ คำศัพท์ที่ผู้บอกภาษาตอบว่าใช้ทั้งภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาโชน และคำศัพท์อื่น ๆ จากนั้นคิดเป็นอัตราร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลวรรณยุกต์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์และการแยกเสียงรวมเสียงด้วยการฟัง นอกจากนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์สัญลักษณ์ของวรรณยุกต์แต่ละเสียงด้วยวิธีทางกลศาสตร์ โดยใช้โปรแกรม Praat และใช้โปรแกรม Microsoft Excel แปลงผลเป็นกราฟเส้น

ผลการวิจัยแสดงว่าโดยภาพรวมผู้บอกภาษาที่พูดภาษาโชนในตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง ทุกกลุ่มอายุและทัศนคติต่อภาษาใช้ภาษาโชนทั้งด้านคำศัพท์และวรรณยุกต์มากกว่าภาษาไทยกรุงเทพฯ เมื่อวิเคราะห์อิทธิพลของอายุและทัศนคติต่อการใช้คำศัพท์ พบว่าผู้บอกภาษากลุ่มอายุ 15-25 ปี ใช้คำศัพท์ภาษาโชนน้อยที่สุด ส่วนกลุ่มอายุ 35-45 ปี และ 55-65 ปีขึ้นไป ใช้คำศัพท์ภาษาโชนมากพอๆ กัน แสดงนัยสำคัญว่าผู้บอกภาษายังอายุน้อยลงยิ่งใช้ภาษาไทยกรุงเทพฯ มากขึ้น ส่วนทัศนคติมีอิทธิพลต่อการใช้คำศัพท์ภาษาโชนในผู้บอกภาษากลุ่มอายุ 15-25 ปีเท่านั้น ในด้านวรรณยุกต์ พบว่าไม่มีผู้บอกภาษาคนใดใช้ระบบวรรณยุกต์แบบอื่นเลยนอกจากระบบวรรณยุกต์ภาษาโชน ส่วนสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์มีผู้บอกภาษาใช้แบบอื่นบ้างแต่จำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับสัญลักษณ์ภาษาโชน

จากข้อสรุปนี้ แสดงว่าเริ่มมีการแปรของการใช้คำศัพท์ภาษาโชนที่ตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดเพชรบุรี ไปอย่างช้า ๆ และในอนาคตภาษาโชนอาจมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ เพราะผู้บอกภาษาโดยเฉพาะกลุ่มอายุ 15-25 ปี เริ่มรับคำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ เข้ามา

ใช้ปนกับภาษาໄສ งานวิจัยนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์จะเร็วกว่าการเปลี่ยนแปลงด้านวรรณยุกต์

นิภา ไชยะ (2553) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางภาษาและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาษาลาวໄສ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงและความหมายของภาษาลาวໄສ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลทำให้การใช้ภาษาลาวໄສเปลี่ยนไป และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษาของชาวลาวໄສ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลจากผู้บอกภาษาลาวໄສสามระดับอายุ ระดับอายุละ 10 คน รวม 30 คน ได้แก่ ระดับอายุที่ 1 อายุ 50 ปีขึ้นไป ระดับอายุที่ 2 อายุ 31-49 ปี และระดับอายุที่ 3 อายุ 15-30 ปี ในตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เครื่องมือที่ใช้เป็นรายการศัพท์ 1,000 คำ และแบบบันทึกจากการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลโดยแสดงผลในรูปแบบตารางและความเรียง ผลการศึกษาพบว่า

1. มีการเปลี่ยนแปลงของภาษาลาวໄສที่ตำบลคอนมะเกลือ อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี คือ มีการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงจากรายการศัพท์ 1,000 คำ ซึ่งประกอบด้วย คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ คำบุพบท และคำลักษณนาม รวมทั้งสิ้น 243 คำ คิดเป็นร้อยละ 24.30 และมีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของคำ ได้แก่ ความหมายกว้างออก ความหมายแคบเข้า และความหมายย้ายที่ รวม 18 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.80

2. เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยอายุ พบว่า ผู้บอกภาษาลาวໄສที่มีระดับอายุที่ 3 (15-30 ปี) จะพบการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด รองลงมาคือระดับอายุที่ 2 (31-49 ปี) และระดับอายุที่พบการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด คือ ระดับอายุที่ 1 (50 ปีขึ้นไป)

3. เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงตามปัจจัยการศึกษา พบว่า ผู้บอกภาษาลาวໄສที่มีการศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป จะมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าผู้บอกภาษาลาวໄສที่มีการศึกษาดำรงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษาของชาวลาวໄສ พบว่า ผู้บอกภาษาที่มีอายุน้อยและการศึกษามากมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางภาษามากกว่าผู้บอกภาษาที่มีอายุมากกว่าและการศึกษาน้อยกว่า

สมทรง นุรุษพัฒน์ และคณะ (2554) เขียนรายงานการวิจัยเรื่อง “การใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย” ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี เพื่อกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์โดยชุมชนแบบยั่งยืน ทั้งนี้โดยใช้แบบสำรวจแบบสอบถาม และการเก็บข้อมูลภาคสนาม งานวิจัยประกอบด้วยการดำเนินงาน 2 ระยะ ระยะที่ 1

เป็นการสำรวจการใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์เพื่อค้นหาชุมชนต้นแบบ ระยะที่ 2 เป็นการคัดเลือกและพัฒนาชุมชนต้นแบบที่เป็นการวิจัยแบบการปฏิบัติการชุมชนแบบมีส่วนร่วม หนังสือเล่มนี้เป็นการรายงานผลการวิจัยระยะที่ 1

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถนำมาคัดเลือกเพื่อค้นหาศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาใน 3 ตระกูลภาษา คือ ตระกูลภาษาไท-กะได ได้แก่ ไทยโซ่ง ไทยพวน ไทยยวน ลาวครั่ง ลาวใต้ ลาวเวียง ตระกูลภาษาทิเบต-พม่า ได้แก่ กะเหรี่ยง และตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก ได้แก่ มอญ และผลจากการสำรวจได้นำมาสร้างแผนที่กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาดัวยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ นอกจากนี้ยังปรากฏว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มอายุยังพูดภาษากลุ่มชาติพันธุ์เป็นภาษาแรก และสามารถพูดภาษาไทยได้แต่มีสัดส่วนร้อยละที่แตกต่างกันไปตามกลุ่มอายุในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาเขียนพบว่ามีผู้สืบทอดการเขียนภาษาชาติพันธุ์ได้ในบางพื้นที่ ในการประเมินตนเองพบว่ากลุ่มตัวอย่างชาติพันธุ์วัยสูงอายุประเมินตนเองว่าพูดภาษาชาติพันธุ์ได้ดีที่สุด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวัยกลางคนประเมินตนเองว่าพูดได้ดีทั้งภาษาชาติพันธุ์และภาษาไทย และกลุ่มตัวอย่างวัยหนุ่มสาวประเมินตนเองว่าพูดภาษาไทยได้ดีที่สุด การศึกษาการใช้ภาษาในแวดวงต่าง ๆ พบว่า การใช้ภาษาของทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ กลุ่มผู้สูงอายุใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์มากที่สุดในแวดวงครอบครัวซึ่งเป็นแวดวงที่มีการใช้ภาษาชาติพันธุ์มากที่สุด ในแวดวงชุมชนพบแนวโน้มการใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก และทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีทัศนคติในทางบวกกับภาษาชาติพันธุ์ของตน นอกจากนี้ ผลจากการสำรวจพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มยังคงมีการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมไว้ และบางกลุ่มเริ่มมีการปรับและรับวัฒนธรรมกระแสหลักเข้าไปผสมผสานจนทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมสูญหายไป อย่างไรก็ตาม ทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีทัศนคติเชิงบวกต่อการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า การศึกษาการแปรศัพท์ภาษาไทยของคนตามระดับอายุนั้นส่วนใหญ่จะศึกษาจังหวัดเดียวเพื่อให้เห็นการแปรศัพท์และการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ อีกทั้งยังไม่มีผู้ใดศึกษาการแปรศัพท์ของคนตามระดับอายุหลายพื้นที่เปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นทิศทางการแปรศัพท์อย่างชัดเจน ดังนั้นเพื่อขยายขอบเขตการศึกษาโดยใช้ตัวแปรอายุให้กว้างขวางและลุ่มลึกขึ้น ผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษาการแปรการใช้ศัพท์ของคนตามระดับอายุในภาษาไทยคำ 4 จังหวัด คือ จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม ราชบุรี และเพชรบุรี โดยนำผลการศึกษาของคนแต่ละระดับอายุมาเปรียบเทียบแต่ละจังหวัดด้วย

การแปรการใช้ศัพท์ของคนตามระดับอายุในภาษาไทยคำทั้ง 8 จุดเก็บข้อมูล จะนำเสนอในบทต่อไป